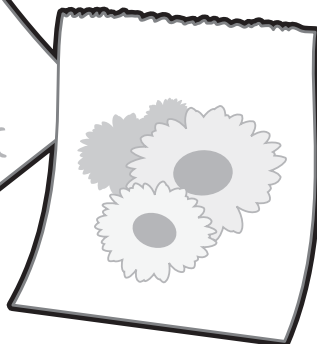

Tuinkalender

Om alles wat er in je tuin groeit en bloeit mooi en gezond te houden, is onderhoud nodig. Deze Kluswijzer beschrijft per maand welke punten extra aandacht verdienen.

Deze Kluswijzer geeft een overzicht van de tuinactiviteiten per maand. Omdat een aantal activiteiten per seizoen terugkeert, worden deze voorafgaand aan dat seizoen gegroepeerd weergegeven.

Inleiding

Er bestaan eindeloos veel soorten bomen, planten, siergrassoorten, heesters, struiken en bloemen. Iedere soort vereist uiteraard een specifieke verzorging. In deze Kluswijzer zal deze niet van elke soort uitputtend beschreven worden: daar is simpelweg de ruimte niet voor. Hier en daar worden van sommige soorten wel tips en verzorgingsadviezen gegeven, maar zelfs binnen soorten zijn er weer uitzonderingen op de algemene verzorgingsrichtlijn. Bij de aanschaf van planten bij Praxis geeft het plantenetiket in het kort de informatie die je nodig hebt voor de verzorging van de betreffende plant. Wil je meer weten, dan is veel informatie te vinden op internet en uiteraard ook in boeken. Vanzelfsprekend kun je ook altijd een medewerker van de Praxis Megastore met Tuincentrum om advies vragen.

Winter

Planten, bomen, heesters, hagen

- Geef de planten in de winter, tijdens droge periodes, water.
- Geef overwinterende kuuipplanten een klein beetje water en zet bij zacht weer het raam van het winterverblijf open. Vermijd tocht.
- Zolang het niet vriest, kunnen er (fruit)bomen en struiken geplant worden. Snoei de bomen, na het aanplanten, met eenderde deel terug. Hierdoor wordt de wortelgroei gestimuleerd. Buig, na het planten, de takken van fruitbomen voorzichtig uit om de ideale takstand te bereiken.
- Knip clematis, bloeiend vóór 21 juli, na de vorst, tot het eerste knoppenpaar boven de grond terug. Dit snoeien kan tot begin maart.

De vijver

- Zorg ervoor dat de vijver niet dichtvriest. Breng een ijsvrijhouder of een beluchtingpomp aan.
- Maak een wak in een dichtgevroren vijver door een pan kokend water op het ijs te zetten. Houd de pan wel vast, want anders zakt hij door het ijs. Hak nooit een gat in het ijs! Vissen schrikken zich dood.

- Verwijder bij sneeuwval de sneeuw van de vijver, zodat er licht in de vijver komt.

Diversen/onderhoud

- Voer de vogels en geef ze water. Doe dit wel op een plaats waar katten niet bij kunnen komen.
- Onder het gewicht van sneeuw kunnen takken van groenblijvende planten breken. Klop daarom met een stok voorzichtig de sneeuw van de plant. Loop ook zo min mogelijk over besneeuwd/bevroren gras.
- Staan er plassen water op het gazon, prik dan gaatjes met een riek om het water weg te laten lopen.
- Hang vogelkastjes op. Hoe vroeger de kastjes hangen, hoe groter de kans is dat ze de komende lente bewoond raken. Hang de nestkastjes voor mezen met het vlieggat op het oosten, op circa anderhalf tot twee meter hoogte. Mezenstellen zoeken in de winter hun nestplaats al uit.
- Vleermuizen zijn nuttige dieren voor je tuin. Ze eten schadelijke insecten. Hang daarom op drie meter hoogte een speciale vleermuizenkast.
- Als je de tuin komend voorjaar wilt veranderen, kun je nu met het tuinplan aan de slag gaan. Voor leuke, handige en sfeervolle tips kun je tijdschriften en tuinboeken raadplegen. Ook kun je advies aan een van de hoveniers van de Klusservice vragen. Meer informatie over De Klusservice van Praxis is te vinden op www.praxis.nl. In de vestigingen is ook een folder beschikbaar over De Klusservice.

Januari

Planten

- Tot half januari kun je de druif snoeien. Doe dit op een zonnige dag, als het niet vriest. Knip zijtakken af tot boven het derde oog.
- Geef hortensia's een extra laagje turf.
- Verjong bodembedekkers om hoogtegroei te beperken. Knip deze planten met een heggenschaar weer in model.
- Beplant potten met de eerste voorjaarsbollen, zoals sneeuwkllokjes, blauwe druifjes en narcissen. Zo breng je, in de wintermaanden, wat kleur in de tuin en op het terras.
- Verwijder voorzichtig de bladeren rondom vroeg-bloeiende planten.

TIPS

Wat was het ook al weer?

Bewaar altijd de plantenetiketten van gekochte planten. Plak ze bijvoorbeeld in een schrift samen met alle informatie die je in de loop van de tijd over de verzorging van al het groen in jouw tuin verzamelt.

Vrieskou

Je mag alleen snoeien wanneer het niet vriest!

Een vrolijke wintertuin

De volgende vaste planten bloeien in de winterperiode. Zo geef je je tuin, ook op sombere dagen, een vrolijke aanblik.

- Sneeuwbal (*Viburnum bodnatense*)
- Toverhazelaar (*Hamamelis*)
- Forsythia
- Winterjasmijn (*Jasminum nudiflorum*)
- Kerstroos (*Helleborus*)
- Schoenlappersplant (*Bergenia*)
- Maagdenpalm (*Vinca minor*)
- Wintercycloam
- Winterviool

- Wil je in deze koude maand toch al iets met je groene vingers doen, stek dan geraniums. Knip takjes van 5 cm, zet ze in aparte potjes verse potgrond en geef genoeg water.
- Controleer overwinterende bollen, knollen en planten op ziekten. Verwijder aangetaste delen.

Bomen, heesters en hagen

- Snoei de esdoorn, berk en notenboom door de kroon uit te dunnen. Zaag takken niet in één keer af, maar maak hanteerbare stukken. Zaag de tak bij de stam eerst van onderen in, alvorens de tak door te zagen. Behandel de wond na met een wondafdekmiddel.
- Snoei de fruitbomen met pitvruchten en de besenstruiken. Snoei ook knotwilgen.
- Strooi kalk of gemalen eierschalen bij de druif en fruitbomen als pruimen, kersen en perziken. Kalk is nodig voor een goede ontwikkeling van de vruchten.

Onderhoud

- Onderhoud het tuingereedschap. Slijp de messen van de grasmaaier, de heggenschaar, de snoeischaar et cetera, zodat er aan het begin van het tuinseizoen weer met scherp materiaal gewerkt kan worden.
- Bestrooi bij gladheid tuinpaden met brekerzand in plaats van zout.
- Verbeter de grond wanneer de tuin, of delen daarvan, opnieuw worden aangeplant. Met compost wordt de structuur van de grond verbeterd. Met mest wordt de voedingswaarde van de grond op peil gehouden.
- Check en repareer de bestrating (nu er nog geen overhangende planten zijn). Leg terrassen en paden aan mits het niet vriest. Lees voor meer informatie over het aanleggen van terrassen en paden de Kluswijzer [Terrassen en Paden](#).
- Schep de composthoop een keer goed om; dit zorgt ervoor dat alles in het voorjaar goed verteerd zal zijn.

Februari

Planten

- Snoei de rozenstruiken door dood en ziek hout weg te halen.
Haal ook gekruiste en naar binnen groeiende takken weg.
Laat een paar sterke basisscheuten staan van 15 tot 25 cm hoog (3 tot 5 knoppen). Breng na de snoei een laag rozenmest rondom de basis van de rozenstruiken aan. Rozenstruiken snoeien kan ook nog in maart.
- Wil je straks een begroeide boog in de tuin, plaats deze dan nu en plant aan de voeten van de boog bijvoorbeeld rozen of clematis.

TIPS

Gezond groen

Alles over een gezonde tuin en bodem, over bemesting en andere adviezen om je tuin optimaal te laten groeien en bloeien, lees je in de [Kluswijzer Gezond Groen](#).

Tips over het planten

- Wil je iets planten in de tuin, maak het gat in de tuin dan twee keer zo groot als de pot waarin de plant is verkocht. Vul het gat om de wortelkluit bij met potgrond; op deze manier beschadigen de wortels het minste.
- Containerplanten en bomen worden verkocht in een pot, je kunt ze het hele jaar door planten. Zet een containerplant vóór het planten een tijdje in het water. Zo kunnen de wortels voldoende vocht opnemen voor ze de grond in gaan.
- Bij bomen met kluit knip je de jute los voor je ze in hun geheel in de grond zet.
- Bomen met kale wortels zijn het meest kwetsbaar en kunnen niet het hele jaar door geplant worden.

- Verwijder al het blad dat er als bescherming lag uit de borders en de tuin.
- Markeer de plaatsen in het gazon waar narcissen staan, zodat ze bij het uitkomen niet vertrapt worden.

Bomen, heesters en hagen

- Plant bomen, heesters en groenblijvende of bladverliezende hagen.
- Snoei, om een dichte haag te krijgen, de sterk groeiende hagen, zoals liguster, haagbeuk en sneeuwbes sterk terug.
Als de haag al de gewenste omvang heeft, is het voldoende om slechts de uitstekende scheuten te snoeien.
- Knip de uitgebloeide winterbloeiende heide terug en geef zomerbloeiende heide een snoeibeurt.
- Geef buxus, taxus en hulst mest en water.
- Snoei de fruitbomen met pitvruchten en de besenstruiken.

Onderhoud

- Verwijder de dorre delen van de vaste planten.
- Breng mest aan in de borders.
- Verpot de kuuipplanten, snoei ze en voorzie ze van nieuwe aarde. Stop bij de verse potgrond een voedingstablet, zodat de plant het gehele jaar van voedingsstoffen wordt voorzien. Een pot met brede voet voorkomt omwaaien.
- Scheur de grond open. Hierdoor wordt onkruid afgeremd en wordt de grond belucht.
- Spit compost of mulch door onbevoren tuingrond.
- Controleer nu ze nog niet be-groeid zijn schuttingen en pergola's. Repareer indien nodig, behandeld hout met een houtbeschermingsmiddel of verf de schutting of pergola in een nieuwe kleur.
- Maak vogelkastjes en voederplanken schoon. Schrob ze bij voorkeur af met soda en heet water; dit voorkomt verspreiding van ziekten.
- Schrob de regenton schoon. Spoel eventueel ont-smettingsmiddel goed weg met water.

Overige

- Geef de voorjaarsbollen in potten ook water.

Maart**Planten**

- In maart kun je de rozenstruiken voor het laatst snoeien.
- Gazon, struiken, bomen, klimmers, rozen en kuipplanten beginnen nu, na hun winterse rustperiode, weer volop te groeien en hebben daarom flink mest nodig.
- Plant klimplanten en bind ze direct goed aan.
- Je kunt deze maand nog pollen van vaste planten scheuren en een nieuwe plaats geven. Gebruik voor dit werk een riek. Vergeet niet om ze op de nieuwe plek water te geven.
- Knip de dorre delen en stengels van planten af en te lange, losse takken van de klimop.
- Snoei de kamperfoelie terug.
- Snoei begin maart de *zomer*bloeiende clematis boven een knoppenpaar zo laag mogelijk boven de grond. Knip de *voorjaars*bloeiende clematis meteen na de bloei.
- Knip siergrassen bij of kam ze met een hark uit.
- Deel vaste planten en verwijder alle dorre delen.
- Snoei uitlopers van zomerbloeiende kuipplanten enkele malen terug.
- Plant de dahliaknollen.
- Plant rozen zonder potkluit. Rozen in pot kunnen het gehele jaar geplant worden. Snoei de roos na het planten.
- Houd de grond van mandjes voorjaarsbloemen vochtig, maar absoluut niet doornat.
- Zaai zaaigoed uit en plant nieuwe planten.
- Snoei de klimop door de loshangende takken die de klimop heeft gevormd te verwijderen. Haal ook klevers van klimop van de kozijnen en de dakgoot.
- Pas op voor slakken. Ze zijn dol op jonge uitlopers.

Bomen, heesters en hagen

- Bomen en struiken in de volle grond, kunnen nu nog verplant worden, later niet meer.
- Snoei de heide, zodat oude bloeitoppen worden verwijderd.
- Snoei de heg door scheuten van het vorige jaar voor de helft weg te knippen.
- Snoei ook de overige heesters die na 1 juli bloeien.
- Snoei de fruitbomen met steenvruchten.

TIPS**Het doel van snoeien**

De voornaamste redenen om te snoeien zijn het beïnvloeden van groei en bloei en modelleren.

Groei: Oude heesters en struiken gaan trager groeien. Wanneer je oude takken ver weg snoeit, kunnen jonge takken zich sneller en beter ontwikkelen. De in het voorjaar teruggesnoeiende plant zal uiteindelijk veel voller worden.

Bloei: Tijdig snoeien stimuleert bloeien; de tot een handvol 'ogen' teruggesnoeiende rozenstruiken zijn hier een goed voorbeeld van. Ook voor andere bloeiende planten, zelfs voor heide, geldt dat het wegsnoeien van oude bloemdragende plantendelen een mooiere bloei in de zomer tot gevolg heeft.

Model: Snoeien doe je ook vanuit ethische oogpunt. Bijvoorbeeld een strak geschoren haag of een buxus in bolvorm.

Modelleren

Door planten met beleid te snoeien kun je de vorm van de plant bepalen. De natuurlijke groeiwijze bepaalt hierbij de snoeimomenten. Probeer altijd rekening te houden met de natuurlijke vorm van een plant.

Snoeiweetjes

- Bij struiken moet je onderscheid maken tussen lentebloeiers en zomerbloeiers. De lentebloeiers, als sering, boerenjas-mijn en ribes, vormen hun knoppen al in het voorafgaande jaar. Snoei deze planten dus nooit in het voorjaar, maar direct nadat ze uitgebloeid zijn. Vooral de oudste takken.
- Snoei altijd dode en zieke takken. Check of de tak dood is door te kijken of het onder de bast nog groen is en dus leeft.

Vijvers

- Controleer met behulp van watertesten of de waarden van het water op peil zijn. De GH-waarde moet tussen de 8 en 12 liggen, de PH-waarde tussen de 7 en 8 en de KH-waarde tussen de 5 en 8.
- Haal dood plantmateriaal en bladeren uit de vijver.
- Reinig het vijverfilter maar maak de vijver nog niet schoon: kikkers en salamanders liggen nog in de modder op de bodem te slapen!
- Bemest de vijverplanten.
- Begin, wanneer het water boven de 6 graden is, weer met het voeren van de vissen. Bekijk of de vissen ziekteverschijnselen vertonen. Als dit het geval is, zet zieke vissen dan apart en probeer ze met behulp van medicijnen beter te maken.

Onderhoud

- Haal bij goede weersvoorspellingen het winterdek en de aangeaarde grond rond planten weg. Blijf wel bedacht op nachtvorst. Dek in dat geval de planten af.
- Verwijder groene aanslag van terrastegels en tuinmeubelen met een hogedrukspuit of een anti-algmiddel. Gebruik voor houten meubelen geen hogedrukspuit, maar neem ze af met zout water.
- Verkruimel de bodem, zodat het een beter zaaibed wordt.
- Voorzie de bodem van mest.

Overige

- Het gras mag nu voor het eerst gemaaid worden. Hark het eerst en stel de messen hoog af; zet ze gedurende het seizoen steeds iets lager. Maai het gazon eens in de week.
- Bemest het gazon een keer per maand.
- Bezoek één van de vele tuinbeurzen die er in het voorjaar zijn. Of bezoek een modeltuin.
- Leg een nieuw terras aan. Zie voor meer informatie de Kluswijzer [Terrassen en Paden](#).

Lente

De vijver

- Is de vijver troebel dan kan dit wijzen op een gebrek aan zuurstof. Controleer of er voldoende zuurstofplanten (als waterpest en fonteinkruid) in de vijver staan en schaf eventueel een vijvertestset aan.
- Haal dood plantmateriaal en bladeren uit de vijver.
- Gebruik bij veel groene zweefalg een uv-filter.

Diversen/onderhoud

- Maai het gazon eens per week.
- Bestrijd mos in het gazon met een mosbestrijdingsmiddel.
- Verwijder ongedierte, zoals luizen en slakken, uit de tuin.
- Verwijder het onkruid uit de tuin. Bedek de tuin en borders met een laag cacaodoppen of Franse boomschors om onkruid tegen te gaan.
- Plant perkgoed, geef goed water, bemest wekelijks bij en verwijder de dode bloemen.

TIPS

Dieven!

Een dief, ook wel okselscheut, is een nieuwe scheut die in de oksel van een andere scheut of aan de zijkant van de stengel van een fruitboom of -plant groeit. Die dieven stelen het voedsel dat eigenlijk is bedoeld voor de hoofdstengel en voor vruchten die daaraan groeien. Zowel de zijscheuten zelf als het weghalen ervan noem je 'dieven'.

Bananenschillen

Van fijngesneden bananenschillen gaan rozen beter bloeien. Stop ze bij de aanplant in de grond.

April**Planten**

- Zaai eenjarige planten direct op de plaats van bestemming.
- Plant de druif. Plaats deze bij voorkeur tegen een zuidmuur.
- Zaai zaaigoed uit en plant de vaste planten en zomerbollen.
- Bind de klimplanten tijdens de groei aan.
- Haal oude scheuten bij het bamboe weg. Snoei ze tot op de grond.
- Zaai de zonnebloemen in de volle grond.
- Wanneer bloembollen zes weken de tijd krijgen om af te sterven, zullen ze het volgende jaar wellicht weer gaan bloeien. Leg een knoop in overgebleven narcisbladeren. Dat ziet er beter uit.

Bomen, heesters en hagen

- De pruimenboom moet gesnoeid worden nu de sapstroom weer op gang is gekomen.
- Snoei de lavendel om wildgroeiende scheuten en oude bloeitrossen te verwijderen. Volg bij het snoeien de natuurlijke vorm van de plant.
- Snoei de clematis, die vanaf 1 juli bloeit, terug tot de eerste sterke knoppen aan de scheuten die in het voorgaande jaar zijn aangegroeid. Pak ook de campsis en de bruidssluier aan.
- Snoei, na de bloei, voorjaarsbloeiende struiken.

De vijver

- Bemest de vijverplanten, vul zonodig de vijver met zuurstofplanten aan.
- Plant vanaf half april waterlelies.

Onderhoud

- Verticuteer het gazon en strooi het af met een mengsel van zand en compost. Verticuteer nooit als de grond te nat is!
- Zaai kale plekken opnieuw in.

Overige

- Neem eens een kijkje in één van de Praxis Megastores met Tuincentrum voor de nieuwe collectie tuinmeubilair.

Mei**Planten**

- Ondersteun nieuwe takken van klimplanten door deze aan te binden. Ondersteun ook de hogere (vaste) planten tijdens de groei.
- Zet na de ijsheiligen (11, 12, 13 en 14 mei) de eenjarige en kuipplanten buiten.
- Beplant potten en hanging baskets.
- Plant zomerbollen.
- Bemest de planten in potten.
- Zaai zaaigoed (ook van bijvoorbeeld groente en kruiden) en plant nieuwe planten.
- Zaai tweejarige planten, zoals stokroos, vingerhoedskruid, et cetera in de volle grond.
- Verwijder dood hout uit de hortensia's.
- Controleer rozen en druiven op meeldauw. Behandel de planten indien nodig.
- Haal bollen van uitgebloeide bloemen voorzichtig uit de grond. Leg ze op een rustig plekje van de tuin in de grond om de bladeren af te laten sterven. Bewaar ze daarna in een kistje om in de nazomer weer uit te planten.
- Haal de toppen uit de pompoenen. De plant vertakt zich dan beter.

TIPS**Laatbloeiers snoeien**

Snoei de latere bloeiers als zomerspirea en vlinderstruik in het voorjaar. Dan vormen ze nieuw hout waarop ze hetzelfde seizoen nog bloeien.

Let it grow!

Plant een tuin nooit vol. Laat 'm vol groeien.

Nachtvorst

Gaat het onverhoopt tóch nog vriezen, dek vorstgevoelige planten dan 's avonds af met een kartonnen doos of met noppenfolie. Leg stenen op de uiteinden.

- Bemest aardbeiplanten met mest met een hoog kaligehalte.

Bomen, heesters en hagen

- Knip de topscheuten en zijtakken van de heg weg om een strak aanzicht te houden.
- Vanaf half mei (na ijsheiligen) mogen buxus, taxus, hulst, heester en conifeer pas gesnoeid worden. Maak om makkelijker te snoeien de planten eerst nat.
- Snoei de uitgebloeide krentenboom en andere voorjaarsbloeiërs. Meidoorn en liguster groeien snel en mogen vaker worden gesnoeid.
- Snoei gemakkelijk bloedende bomen, zoals de esdoorn en berk.

De vijver

- Plant, indien nodig, nieuwe water- en moerasplanten en waterlelies in de vijver.
- Als je een vijver in de tuin wilt, is dit de juiste periode om de vijver aan te leggen. Let goed op de diepte en ligging van de vijver. Lees voor meer informatie de Kluswijzer [Vijvers](#).
- De vorstgevoelige waterplanten die in de winter op een vorstvrije plek zijn gezet, kunnen nu weer de vijver in.
- Verwijder algen en wieren uit de vijver. Pas op dat je hierbij geen kikkervisjes of salamanders meeneemt.

Onderhoud

- Zorg dat het gazon niet te droog wordt. Strooi bij regenachtig weer wat gazonmest over het gazon.

Overige

- Pas bij snoeien op voor nesten met vogels. Vogels bouwen hun nest het liefst in dichte begroeiing.
- Zaai een nieuw gazon in.
- Maak een nieuwe pergola.

TIPS

Druppelslang

Leg langs een nieuw geplante haag een druppelslang of lange sproeier; deze maak je zelf door een oude tuinslang aan het uiteinde dicht te knopen en over de lengte gaatjes in de slang te maken.

Pas ingezaaid gras

Bedek pas ingezaaid gras met dun transparant plastic, leg het plastic vast met stenen. De grond blijft zo warm en vochtig, het gras zal beter ontkiemen. Haal het plastic pas weer weg wanneer het gras 2,5 cm is opgeschoten.

Snoeien met beleid

Snoei bij bomen nooit meer dan eenderde van de kroon weg, zo verstoor je het evenwicht tussen wortels en kroon niet. Smeer wondafdekmiddel op wonden met een diameter groter dan 2 cm.

Scherven

Leg bij het poten in potten wat scherven over het drainagegat alvorens de pot met grond te vullen. Dit voorkomt verstopping van de waterafvoer.

Juni

Planten

- Ondersteun nieuwe takken van klimplanten door deze aan te binden. Zo kun je voorkomen dat takken, bij harde wind en regenachtig weer, knakken.
- Haal uitgebloeide bloemen uit de planten.
- Pompoenen en kalebassen zaaien kan deze maand nog. Leg de zaden eerst in wat water; ze zullen dan sneller ontkiemen. Houd er rekening mee dat de planten erg veel ruimte in zullen nemen.
- Poot eens een geitenbaard (*Arancus*); dit is een sterke plant die goed tegen schaduw kan.
- Plant voor een verse salade wat soorten sla die snel groeien.
- Krent de druif door de helft van alle trossen af te knippen. Haal vervolgens bij de overgebleven trossen de kleinste druiven weg.
- Zaai zaaigoed uit en plant nieuwe planten; dit is een goed tijdstip om tweejarige planten als vergeet-mij-nietjes en duizendschoon te zaaien.
- Snoei uitgebloeide geraniums terug. Grote kans dat ze later in de zomer nog eens gaan bloeien.
- Geef kuipplanten bij droogte goed water.
- Plant eenjarige zomerbloemen op de kale plekken in de vaste plantenborder.
- Plant bodembedekkende planten om de groei van onkruid te verminderen. Planten als *Vinca* en *Pachysandra* kunnen een dichte deken vormen.
- Als je een bloemenweide hebt ingezaaid, maai deze dan in juni voor de eerste keer. Laat het maaisel één of twee weken liggen.
- Verwijder uitgebloeide bloemen van roodendrons met een zijwaarts draaiende beweging om nieuwe knopvorming te stimuleren.

Bomen, heesters en hagen

- Snoei de topscheuten en zijtakken van de heg om een strak aanzicht te houden.
- Haal bij heesters die voor 1 juli bloeien direct na de bloei de bloeischeuten uit de heester en snoei ze na 21 juni.
- Snoei buxus en andere haagsoorten, waaronder de beukenhaag. Snoei bij voorkeur bij bewolkt weer.
- Snoei de kersen- en perzikenboom na de oogst.
- Breng bescherming rondom het kleinfruit aan om vogelvraat tegen te gaan. Dit kun je doen door middel van een net.

- Haal, om gaaf fruit te krijgen, dicht op elkaar groeiende vruchten uit elkaar.

Haag knippen

Regelmatig knippen, zo'n twee à drie maal per jaar, bevordert de dichtheid van de haag. Knip je de bovenkant van de haag smaller dan de onderkant, dan vangt de haag ook aan de onderkant zonlicht. Zo wordt de onderkant van de haag niet kaal. Begin altijd onderaan de haag met knippen. Het is handig eerst een touwtje te spannen als hulp om recht te knippen. Een waterpas of schietlood aan het touw maakt het nog preciezer. Knip de haag op één hoogte gelijk.

Vijvers

- Houd de algengroei in de gaten. Bestrijd deze indien nodig.
- Reinig het vijverfilter.
- Zet nieuwe vissen uit.
- Vul, indien nodig, de vijver bij met water.

Onderhoud

- Bemest de buitenplanten.
- Belucht het gazon door de toplaag van het gazon uit te kammen. Indien het overdag warmer is dan 24 graden, stel de grasmaaier dan af op 6 cm of hoger. Zie voor meer informatie de Kluswijzer [Gazon](#).
- Kale plek in je gazon? Steek een recht stuk uit en leg een passende plag terug. Lees voor meer informatie en tips de Kluswijzer [Gazon](#).
- Voorzie de bodem van mest.

Overige

- Verkruiemel de bodem, zodat het een beter zaaibed wordt.
- Maak een zandbak voor de kinderen. Integreer ook een afdekzeil, zodat het zand mooi droog blijft bij regen en zodat katten hun behoefte er niet in kunnen doen. Er zijn bij Praxis ook kant-en-klare zandbakken te koop.
- Bespan kale tuinafscheidingen met gaas en laat hier (eenjarige) klimplanten tegenaan groeien. Zo ontstaat er een mooie, weelderige tuinafscheiding.

- Bepaal waar versierders, zoals een leuk ornament of een bijzondere vaas, in de tuin nodig zijn. Gebruik tuinlantaarns om 's avonds bij kaarslicht buiten te kunnen zitten.
- Vogels houden erg van fruit als pruimen en bessen. Bescherm de vruchten door een net over de struik te leggen.

TIPS

Hanging baskets

Bind om hanging baskets water te geven de tuinslang aan een stok. Geef ze dagelijks water, 's ochtends of 's avonds.

Giffige peulen

Peulen van blauwe regen kunnen heel decoratief zijn, maar ze zijn ook zeer giftig. Spelen er vaak kinderen in je tuin? Knip de peulen dan af!

Zomer

Planten, bomen, heesters, hagen

- Voorkom met behulp van een stok en/of een plantering dat hoge en/of klimplanten, zoals stamrozen, dahlia's en zonnebloemen omwaaien.
- Haal oude bloemen uit de planten. Zo verleng je de bloei.
- Oogst tuinkruiden en vries ze in voor gebruik in de winter.

De vijver

- Controleer met behulp van watertesten of de waarde van het water op peil zijn. De GH-waarde moet tussen de 8 en 12 liggen, de PH-waarde tussen de 7 en 8 en de KH-waarde tussen de 5 en 8.
- Voer de vissen. Bekijk of de vissen ziekteverschijnselen vertonen. Als dit het geval is, zet zieke vissen dan apart en probeer ze met behulp van medicijnen beter te maken.
- Reinig het vijverfilter.
- Vul, indien nodig, de vijver bij met water.
- Voorkom overtollige plantengroei.
- Verwijder kroos met een schepnetje.
- Houd de algengroei in de gaten. Bestrijd deze indien nodig.

Diversen/onderhoud

- Verwijder het onkruid uit de tuin.
- Maai het gazon minimaal een keer per week en zorg er voor dat het gazon niet te droog wordt. Belucht het gazon door de toplaag van het gazon uit te kammen. Strooi bij regenachtig weer wat gazonmest over het gazon.
- Bestrijd mos en onkruid in het gazon.
- Verkruiemel de bodem, zodat het een beter zaaibed wordt en minder snel uitdroogt.
- Maak de grond los, zodat de structuur verbetert, onkruid wordt afgeremd en er voldoende beluchting is.
- Verwijder ongedierte, zoals luizen en slakken, uit de tuin. Laat slakken met huisjes leven. Ze eten de eitjes van de veel schadelijkere naaktslakken.
- Geef perkgoed goed water en bemest wekelijks bij. Verwijder de dode bloemen.

Juli**Planten**

- Zaai tweejarige en plant nieuwe planten.
- Oogst de rijpe tomaten.
- Vul de lege plekken in de border op met zomerbloeiërs.
- Snoei de blauwe regen.
- Je kunt nu zaden winnen. Let er goed op dat de bloemen zijn uitgebloeid. Alleen de uitgebloeide bloemknoppen kunnen gebruikt worden, omdat hiervan de zaden rijp zijn. Leg de zaden op een donkere warme plaats en laat ze een paar dagen drogen. Bewaar de zaden op een donkere, koele en droge plaats, in een ventilerende verpakking, bijvoorbeeld een doosje met wat gaatjes in de deksel. In het voorjaar (april-mei) kun je de zaden in de tuin in de volle grond zaaien.
- Krent de druif.
- Snoei vaste planten, zoals ridder-spoor (*Delphinium*), fijnstraal (*Erigeron*) en vaste violen, na de bloei terug tot 15 cm boven de grond.
- Je kunt bramen vermeerderen door toppen van lange scheuten aan een stokje te binden en in de grond te steken.
- Steun zonnebloemen, dahlia's, rozen met een extra stok. Steun ook de vaste planten die topzwaar zijn.

Bomen, heesters en hagen

- Knip de topscheuten en zijtakken van de heg weg om een strak aanzicht te houden.
- Snoei na de oogst de kersen- en perzikenboom en de bessenstruik.
- Het is normaal dat een appelboom in de vroege zomer onrijpe appels laat vallen. Dit afwerpen van overtollige vruchten wordt 'junirui' genoemd (ook als het in juli of augustus gebeurt).
- Bemest heesters en hagen.

Overige

- Schilder de tuinschermen en het huis. Bij droog weer is de verf snel opgedroogd.
- Bezoek eens een opengestelde tuin. De tuinen zijn in juli en augustus vaak het bloemrijkst.
- In de zomer wordt er veel gebarbecueed. Maak de barbecue regelmatig goed schoon. Hiermee voorkom je bacteriën en infecties.
- Steek eens een paar fakkels aan voor de gezelligheid en tegen de muggen. Er zijn fakkels die je kunt vullen met lampenolie en er zijn fakkels gemaakt van kaarsvet, waarin citroengeur is opgenomen.
- Vogels nemen graag een zandbad. Zet daarom een schotel met fijn zand neer op een plek met veel zon.

TIPS**Lekker water**

Binnen- en buitenplanten prefereren regenwater: in een regenton verzamel je zonder moeite precies het water dat ze lekker vinden.

Sproeien

Sproei nooit wanneer de zon op zijn warmst is. Druppels op bladeren werken als een vergrootglas, waardoor de bladeren in het zonlicht kunnen verbranden. Sproei laat op de avond en gebruik een watertimer. De waterbesparing die dat oplevert is behalve goed voor je portemonnee ook goed voor het milieu. Het is beter twee keer per week langdurig te sproeien dan iedere dag maar even.

Augustus

Planten

- Verzamel de zaden van planten, droog ze en bewaar ze in papieren zakjes op een droge plaats.
- Zaai zaaigoed uit en poot tot september bollen die bloeien in het najaar.
- De bloemenweide die in juni voor de eerste keer is gemaaid, moet in augustus nogmaals worden gemaaid. Het maaisel moet direct worden afgevoerd.
- Hemelsleutel gaat in augustus bloeien. Deze vlinder lokkende plant kan ook prima in een pot op het balkon.
- Snoei de lange takken van de blauwe regen tot op vier knopen terug.
- Snoei wanneer de klimhortensia is uitgebloeid deze terug tegen de muur.
- Knip druivenbladeren die voor trossen hangen weg, zodat de druiven door zonlicht kunnen rijpen.
- Plant herfstasters en chrysanten.
- De meeste vaste planten moeten ééns in de 4-5 jaar opgerooid worden om een lang en gezond leven te kunnen leiden. Half augustus tot en met oktober is het meest geschikte seizoen om vaste planten te hergroeperen, te verjongen of een andere plaats te geven. Om de plant te verjongen moet je deze los spitten. Daarna kun je hem delen door de plant met

een spade in stukken te verdelen of met de handen te scheuren. Je kan ook een goed mes gebruiken. Selecteer alleen die delen van de plant die goede scheuten vertonen. De plant zal zolang de grond in de nazomer nog enige warmte heeft, nieuwe wortels aanmaken.

Bomen, heesters en hagen

- Appels en peren zijn rijp als het steeltje bij een licht draaiende beweging aan de vrucht loslaat van de boom. De vruchten mogen niet beschadigen, want dan rotten ze snel en zijn ze dus niet te bewaren.
- Snoei na de oogst de kersen- en perzikenboom en de bessenstruik.
- Snoei de topscheuten en zijtakken van de heg om een strak aanzicht te houden.
- Snoei zijtakken van de conifeer terug tot de gewenste vorm en top de conifeer op de gewenste hoogte af.
- Buxus mag deze maand voor het laatst gesnoeid worden. Buxus kan vanaf nu ook gestekt worden, gebruik hiervoor stekpoeder.
- Snoei de bomen door de kronen weer netjes in model te zagen. Haal uitstekende takken of takken die het zicht beletten weg.
- Plant nieuwe hagen: augustus is een goede maand om groenblijvende heesters en hagen te planten.
- Snoei aan het einde van de maand de beukenhaag voor de tweede maal.
- Strooi bij groenblijvende heesters en coniferen bitterzout, zodat ze een mooie kleur houden in de winter.

De vijver

- Snoei bij waterlelies het teveel aan blad weg.
- Kikkers en andere koudbloedige beesten moeten zich opwarmen in de zon. Leg daarom een platte steen aan de oever van de vijver in de volle zon.
- Bestrijd troebel vijverwater door watervlooien toe te voegen.

Overige

- Augustus is een goede periode om een gazon aan te leggen; dit geldt voor zowel zoden als zaden.
- Scheur de grond open, zodat de bodem verbetert.
- Schilder de tuinschermen en het huis. Bij droog weer is de verf snel opgedroogd.
- Oogst de laatste aardbeien; pluk ze met kroontje en al.

TIPS

Fruittbomen

Bij zwaarbeladen fruitbomen moet je de takken soms steunen. Dat kan met een centraal omhoogstekende paal met touwen of kleine schoorpaaltjes vanaf de grond.

Op vakantie?

Ga je op vakantie in de zomer, graaf planten in potten dan tijdelijk in op een schaduwrijk plekje van de tuin. Zet planten in terracottapotten op twee bakstenen in een laagje water in de badkuip. Door de capillaire werking van de bakstenen (sponswerking) hebben de planten toch continu water. Zorg wel voor licht.

September

Planten

- Verwijder de uitgebloeide bloeistengels uit de rozenstruiken. Snoei ook de zwakke scheuten aan de rozenstruiken weg.
- Plant herfst- en winterbloeiers op de plaatsen waar de uitgebloeide eenjarige zomerbloeiers staan. Verwijder eerst de uitgebloeide planten en voorzie het plantgat van nieuwe potgrond.
- Plant groenblijvende planten. Denk hierbij ook aan het decoreren van bijvoorbeeld de balkonbakken en de hanging baskets.
- Zet de in juli gezaaide tweejarige op de gewenste plek.
- Deel te grote vaste planten.
- Geef hanging baskets water door het mandje even onder te dompelen.
- Koop nu alvast de bloembollen die in de herfst geplant moeten worden. De narcissenbollen kunnen eind september de grond al in. De andere bollen in oktober, november en december.
- Poot sneeuwkllokjes en krokussen.
- Hyacintbollen kun je opkweken in een speciaal hyacintenglas. Fraai om binnenshuis te doen.
- Stimuleer de groei van peterselie door de onderste grootste bladeren af te knippen.

Bomen, heesters en hagen

- Snoei de topscheuten en zijtakken van de heg om een strak aanzicht te houden.
- Plant nieuwe hagen en heesters.
- September is geschikt om coniferen te planten. De bodem is nu nog warm: in de warme grond kunnen ze voor de winter nog wortels vormen.
- Pluk rijp fruit van de fruitbomen en ondersteun de zware takken die vol zitten met appels en peren. Raap valfruit, om schimmelmziektes te voorkomen, zo snel mogelijk op.
- Snoei fruitbomen wanneer ze de eindknop gevormd hebben. Ook notenbomen en kastanjabomen kunnen in september gesnoeid worden.

Onderhoud

- Bind hoge vaste planten goed vast als bescherming tegen najaarsstormen.
- September is slakkentijd! Verjaag ze met bier, koffiedik of eierschalen.
- Maai het gazon eens per twee weken en hark het gemaaide gras van het gazon. Zaai daarnaast de kale plekken in het gazon in.
- Verwijder afgefallen blad van het gazon.
- Begin september is nog een geschikte periode voor een laatste onkruidbestrijding voor meerjarig onkruid. De wortels zullen het middel opslaan en bij de groei in het voorjaar gebruiken. Hierdoor is er in het volgende voorjaar minder overlast van onkruid.

TIP

Bloembollen

Bloembollen en -knollen bloeien meestal langer op een plek waar ze alleen ochtendzon vangen. Ze doen het prima in borders tussen (bladverliezende) heesters.

Herfst

Overige

- Vanaf september zijn er weer volop pompoenen, kalebassen en andere soorten sierfruit verkrijgbaar om ergens in de tuin neer te leggen. Mooi voor op de tuintafel.
- Wil je op kille avonden toch nog buiten zitten, dan biedt een terrasverwarmer uitkomst. Ook een vuurkorf brengt warmte én sfeer. Houd wel rekening met de burens en voorkom overlast.
- Het verbranden van snoeiafval of het ontsteken van een vreugdevuur mag niet zonder ontheffing. Op grond van de Wet milieubeheer is het namelijk verboden een vuur te stoken in de open lucht. Vraag bij twijfel na bij de gemeente of je in aanmerking komt voor een ontheffing.
- Bewaar de koppen van de zonnebloemen. De pitten kunnen in de winter door de vogels worden opgegeten.

De vijver

- Haal dood plantmateriaal en in de vijver gewaaide bladeren uit de vijver.
- Span een net over de vijver met bijvoorbeeld plastic plantensteunen. Dit voorkomt bladeren in het water.
- Voer de vissen. Bekijk of de vissen ziekteverschijnselen vertonen. Als dit het geval is, zet zieke vissen dan apart en probeer ze met behulp van medicijnen beter te maken.
- Haal vorstgevoelige waterplanten uit de vijver en houd ze op een vorstrijke plek, bijvoorbeeld in een aquarium.

Diversen/onderhoud

- Ga door met grasmaaien tot de temperatuur beneden de zes graden is. Dan groeit het gras niet meer.
- Sluit voordat de vorst begint de buitenkraan af. Laat de tuinslang leeglopen en berg hem op zonder knikken. Laat ook de regenton leeglopen (behalve een houten ton, want deze gaat dan krimpen) en zet gieters en emmers binnen.
- Maak gladde delen, zoals terras en paadjes, algenvrij.
- Verwijder afgefallen blad van het gazon.
- Verwijder het onkruid uit de tuin.
- Controleer of afgefallen bladeren de goot niet verstoppen.
- Geef de planten, tijdens droge periodes, water.
- Zet de kuiplanten op een vorstrijke plek.
- Maak de tuinmeubelen schoon en spuit wat olie tussen de scharnierende onderdelen. Zet de meubelen, indien mogelijk, binnen.
- Plaats, zolang er geen vorst in de grond zit, nieuwe hekken en/of nieuwe schuttingen. Ook kun je de bestrating aanpakken of de tuin qua beplanting wijzigen.

Oktober

Planten

- Leg een heuveltje grond rondom de onderstam van de rozen, azalea's, rododendrons en hortensia's. Zo zijn de planten beter beschermd tegen vorst. Omwikkel de entplaats bij stamrozen met stro, en wikkel er plastic omheen.
- Bedek vorstgevoelige planten met een laag afgevallen bladeren.
- Haal zomerbloeiende bollen/knollen uit de grond en bewaar ze op een vorstvrije plek.
- Plant bollen voor een kleurrijke voorjaarstuin. Je kunt bollen ook vroegtijdig in huis in bloei trekken.
- Breng wat compost aan tussen de vaste planten.
- Geef winterbloeiers als *Camellia* en *Helleborus* organische mest, geef clematis en rozen wat beerdermeel.
- Verhuis vorstgevoelige kuipplanten naar een winterverblijf. Het best is een lichte ruimte met een temperatuur van 5°C. Let op dat er geen slakken stiekem meeverhuizen onder of in de pot.
- Plant rozen zonder potkluit. Rozen in pot kunnen het gehele jaar gepland worden.
- Beplant winterharde potten met winterbeplanting. Viooltjes en sierkolen zijn hiervoor geschikt, net zoals wintergroene beplanting als heide, skimmia en hebe. Bedek eventueel de binnenkant van de pot met noppenfolie voor bescherming tegen vorst.
- Tijd om bloembollen als tulpen en narcissen te poten.
- Fruitbomen/struiken kunnen vanaf nu tot in het vroege voorjaar geplant worden. Spit eerst de grond om en schep er compost door.

Bomen, heesters en hagen

- Knip oude bloeitakken uit de heide die in de zomer en herfst bloeien.
- Knip de heg aan de bovenkant om een strakke bovenlijn te krijgen.
- Breng wat compost aan tussen de heesters.
- Bedek vorstgevoelige bomen en/of struiken met een laag afgevallen bladeren.

Onderhoud

- Trek steunstokken van planten uit de grond, borstel ze schoon en berg ze droog op.
- Maak de nestkastjes schoon of hang nieuwe kastjes op. De vogels kunnen dan de gehele winter aan hun nieuwe onderkomen wennen.
- Controleer het gazon op emelten. Dit zijn de larven van de langpootmug. Neem tijdig maatregelen.
- Spit de kale grond in de tuin 15 tot 20 cm om.

Overige

- Laat uitgebloeide bloemen van vaste planten nog even zitten: ze bevatten zaden voor vogels en leveren met rijp een prachtig beeld van sneeuwbloem op. Bovendien voorkomt dit inrotten van de plant.
- Maai het gazon eens per twee weken en hark het gemaaid gras van het gazon. Zaai daarnaast de kale plekken in het gazon in. Strooi bij regenachtig weer wat gazonmest over het gazon.
- Maak van de vele vruchten en bessen een bijzondere oogstkrans. De krans kan op de tuintafel gelegd worden of opgehangen worden aan een muur of deur.

TIP

Bollen planten

Het is handig om bollen eerst in een plastic pot te poten, en deze vervolgens in een sierpot te zetten. Gebruik voor het gazon een bollenplanter; hiermee kun je eenvoudig een cilinder grond en gras verwijderen.

Vuistregel voor de plantdiepte van bollen: maak het gat tweemaal zo diep als de hoogte van de bol.

November

Planten

- Plant wintergroene struiken in bakken met een brede, rechte bodem. Dit verkleint de kans op omwaaien van plant met pot.
- Haal zomerbloeiende bollen/knollen uit de grond en bewaar ze op een vorstvrije plek.
- Plant rozen zonder potkluit. Rozen in pot kunnen het gehele jaar geplant worden. In november is er veel keus.
- Snoei bomen en struiken met een vroege sapstroom. Doe dit nadat het blad van de bomen is gevallen.
- Wanneer het niet vriest kun je sieruien planten.

Bomen, heesters en hagen

- Knip de heg aan de bovenkant om een strakke bovenlijn te krijgen.
- Snoei de fruitbomen met pitvruchten.
- Strooi kalk bij de voet van fruitbomen.
- Snoei de esdoorn, berk en notenboom.
- Plant bladverliezende bomen, heesters en hagen.
- Plant vanaf november tot in het late voorjaar fruitbomen. Graaf een gat dat eenderde groter is dan de kluit of de kale wortels. Maak een heuveltje los zand in het midden van de kuil, zet de boom er in en spreid de wortels uit. Til tijdens het dichtgooien van het gat het boompje een beetje op en draai het rond. Zo krijg je grond tussen de wortels.

Onderhoud

- Controleer houten schuttingen en behandel ze met een speciaal conserveringsmiddel.
- Spit de kale grond in de tuin 15 tot 20 cm om.
- Plaats de niet winterharde potten in de winteropslag. Maak ze van tevoren schoon, zodat ze volgend jaar zo weer te gebruiken zijn.

Overige

- Een hovenier heeft in dit seizoen meer tijd, dus het is handig nu samen te plannen voor de aanleg van een nieuwe tuin.
- Maak een snoepkrans voor de vogels en hang deze op een plek waar je er goed zicht op hebt. Een krans met pinda's en vruchten is een ware lekkernij voor de vogels. Hang de krans hoog genoeg, zodat de katten er niet bij kunnen.
- Maak een voederhuisje voor de vogels. Plaats het op een paal of hang het in de boom of aan de pergola.

TIPS

Haag planten

Plant de stammen van de haag niet op de grenslijn zelf, maar houd een afstand aan van de helft van de gewenste en verwachte haagbreedte. Zet een haag altijd op eigen erf. Maak gebruik van een pootlijn.

Bomen planten

- Plaats een boompaal bij de pas geplante bomen.
- De plaats van de paal ten opzichte van de boom is afhankelijk van gemiddelde windrichting. Zorg dat de boom altijd van de paal af waait en er een goede boomband om zit om schuren tegen de paal te voorkomen.
- Plant bomen even diep als ze bij de kweker in de grond hebben gestaan. De entplek moet altijd minimaal 5 cm boven de grond uitsteken.
- Kluit en containerbomen plant je 5 cm dieper dan de grond van de kluit. Druk de grond niet te dicht bij de stam aan.

December

Planten

- Snoei voor half januari de druif. Doe dit op een zonnige dag, als het niet vriest.
- In december kun je overal kleine cyclamen kopen voor in de pot. De planten kunnen zowel binnen als buiten op terras en balkon. Zet ze wel binnen als het vriest.
- Zet bakken met wintervioelen op het terras.
- Vul hanging baskets met bloeiende bollen.
- Lucht de kuipplanten die op een vorstvrije plek worden bewaard.
- Geef de kuipplanten ook wat water.
- Haal bij zware sneeuwval de sneeuw van de wintergroene planten. Takken kunnen anders door het gewicht breken.
- Bescherm planten tegen vorst door ze af te dekken met vliesdoek - te koop bij Praxis Megastores met Tuincentrum - een rietmat voor een 'muurtje om een plant', noppenfolie of gewoon een kartonnen doos.

Bomen, heesters en hagen

- Zet een kerstboom met wortelkruit eerst een paar dagen in een emmer water voordat je de boom binnen zet; de boom zal zijn naalden dan langer vasthouden en blijft frisser.
- Laat de kerstboom afharden. Dit houdt in dat je de boom, alvorens hem in de woonkamer te plaatsen, eerst een dag in bijvoorbeeld de schuur laat wennen aan de warmere temperatuur. Geef de boom voldoende water en laat de top er bij voorkeur inzitten.
- Snoei de esdoorn, berk en notenboom.
- Bind de leibomen, zoals de blauwe regen, aan.
- Snoei de fruitbomen met pitvruchten en de besenstruiken.
- Geef de fruitbomen kalk. Meng de kalk door de grond. Houd je aan de dosering op de verpakking.
- Haal bij zware sneeuwval de sneeuw van de wintergroene bomen, heesters en hagen. Takken kunnen anders door het gewicht breken.

De vijver

- Verwijder, indien nodig, de sneeuw van de vijver, zodat er licht in de vijver komt.

Overige

- Maak nieuwe plannen voor het volgende tuinseizoen. Maak een ideeënlijstje aan de hand van boeken, tijdschriften en beurzen.
- Breng een bezoek aan de vele kerst- en decoratiebeurzen. Doe inspiratie op uit de vele versieringen voor een gezellige kerstsfeer.
- Maak mooie kerstkransen en guirlandes van nobilis- en lauriertakken. Deze dennentakken verliezen minder naalden dan het gewone kerstgroen. Ook van bolletjesmos kunnen er bijzondere kransen en bollen gemaakt worden. Steek het mos, op een ondergrond van stro of steekschuim, vast met krammen.
- Steek tijdens de donkere wintermaanden 's avonds een aantal kaarslantaarns aan naast de voordeur. Zo creëer je een sfeervolle entree.
- Voer de vogels en geef ze water in een ondiep bakje. Doe dit wel op een plek waar katten niet bij kunnen.

TIP

Grote takken afzagen

Zaag je grote takken van een boom, zaag de tak dan eerst vanaf de onderkant in en begin daarna aan de bovenkant. Doe je dit niet dan scheurt schors met de tak mee van de boom.

Aantekeningen

© Praxis Doe-het-Zelf Center BV, Diemen. Uitgave 2012

De inhoud van deze Kluswijzer is met zorg samengesteld en is bedoeld om de lezer te wijzen op aandachtspunten bij het gebruik van producten en technieken bij het klussen. Echter, er kunnen zich wijzigingen voordoen in producten en technieken. Gebruik deze Kluswijzer daarom als algemene handleiding en lees altijd de instructie en/of handleiding bij producten voor je aan de slag gaat. Raadpleeg bij twijfel altijd een professionele partij. Deze Kluswijzer is gedrukt op chloovrij papier.

Vormgeving: De Fabriek Communicatie Creatie Coaching BV Amsterdam. Illustraties: MokerOntwerp.

Voor meer klusideeën en -tips, stap-voor-stap beschrijvingen van klussen, handige rekenmodules en praktische doe-het-zelf informatie: www.praxis.nl

8 711216 313731

praxis